

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

2. Конституція України. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>]

3. Перевірка війною: рішення, заяви та виклики Європейського суду з прав людини. URL :<https://yur-gazeta.com/golovna/perevirkaviynoyu-rishennya-zayavi-ta-vikliki-evropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini.html>

4. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с. URL :<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/5215/1/Онишко%20О.Б.%20--%20Міжнародний%20захист.pdf>]

Ключові слова: *Європейський Суд з прав людини, права людини, скарги, вплив рішень, захист прав, національні правові системи, принцип субсидіарності.*

Науковий керівник : *доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Сурілова Олена Олексіївна.*

Капітоненко Ангеліни Сергіївни

здобувачка 1-го курсу магістратури

факультету судового та міжнародного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО БІОПІРАТСТВА В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ, ЗАХИСТ БІОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ КОРІННИХ НАРОДІВ

Люди – істоти суспільні, тому не є дивним, що їхні дії впливають на благо всієї людської спільноти. Особливо це стосується таких явищ, як незаконне використання біологічних ресурсів, знань та культурної спадщини корінних народів без їхньої згоди або компенсації [2]. Біопіратство як феномен, зазвичай призводить до втрати економічного фундаменту для місцевих спільнот та порушує їхні права на культурну спадщину. Проте, транснаціональні корпорації

та дослідницькі установи все частіше використовують біологічні ресурси та традиційні знання корінних народів без належної згоди з автохтонами [3, с. 1186]. Подібні питання зачіпають права мільйонів людей всієї земної кулі, зокрема в регіонах з високим рівнем біорізноманіття, таких як Південна Америка, Південно-Східна Азія та Африка.

Таким чином, біопіратство порушує права корінних народів й створює економічну нерівність, яка вимагає ефективного міжнародного правового регулювання для захисту біологічних ресурсів. У зв'язку з цим дослідження біопіратства набуває особливої важливості для сучасного міжнародного права. Тому зважаючи на актуальність теми, у науковій спільноті з'явилося багато дослідників, які вивчають проблематику біопіратства та права корінних народів у контексті міжнародного права. Дослідниця М. Е. ДеГір у своїй праці підкреслює історичний контекст біопіратства, вказуючи на його колоніальну природу та наголошуючи на необхідності реформування міжнародно-правових систем для забезпечення ефективного захисту культурної спадщини корінних народів. Г. Біоні, продовжуючи дослідження реформування правових систем, звертає увагу на серйозні недоліки чинних законодавчих рамок, які ускладнюють охорону біорізноманіття.

Відома дослідниця М. Хавія аналізує сучасні виклики та необхідність встановлення балансу між інноваціями у галузі й контролем корінних народів над їхніми ресурсами. У своєму дослідженні «Біопіратство: міжнародні режими та виклики» вона розглядає міжнародні режими, такі як Конвенція про біорізноманіття та Нагойський протокол, і пропонує шляхи їх вдосконалення. Крім того, Х. В'яс зосереджується на конкретних випадках біопіратства в Індії, підкреслюючи важливість створення національних баз даних для захисту традиційних знань корінних народів. Дослідження біопіратства в міжнародному праві та захист біологічних ресурсів корінних народів цій галузі показують, що названа проблема ґрунтовно вивчалась дослідниками. Зважаючи на численне накопичення фактологічного матеріалу, необхідно провести глибокий аналіз вже

існуючих наукових праць з проблеми. Систематизувати підходи та ефективність у практичній площині юридичної науки.

Біопіратство охоплює не лише незаконне використання біоресурсів, але й відсутність визнання прав корінних народів на їхні традиційні знання. Показово, що коли відбувалось патентування рослини Азадірахта індійська лат. (*Azadirachta indica*), яка традиційно використовується в Індії як панацея від різних хвороб. У 1995 році Європейське патентне відомство (ЕРО) видало патент на протигрибковий продукт з дерева Азадірахта індійська ним компанії W.R. Grace. Уряд Індії оскаржив цей патент, стверджуючи, що традиційний процес використання рослини відомий в Індії понад 2000 років й тому ЕРО анулювало патент [4, с. 138].

Однак не всі правові ситуації мали такий же позитивний фінал. Так, наприклад, випадок із рослиною «Худія» (лат. *Hoodia gordonii*). Вказана рослина традиційно використовувалася автохтонами в Південній Африці для притуплення голоду під час тривалих подорожей пустелею. На початку 1990-х років Південноафриканська рада з наукових та промислових досліджень (CSIR) виявила активний компонент у рослині, який знижував апетит, і подала заявку на патент щодо його використання у продуктах для схуднення. Патент був виданий, і компанії почали розробляти продукти на його основі. Після значного тиску з боку правозахисних організацій та бушменів було досягнуто угоди, за якою вони отримали частку доходів, але сам патент залишився чинним, і контроль над технологією залишився у CSIR [1, с. 794].

Тому випадки біопіратства вказують на необхідність створення більш справедливих механізмів захисту прав корінних народів і їхніх традиційних знань. Важливо, щоб міжнародне законодавство враховувало інтереси автохтонних спільнот і забезпечувало їхнє право на компенсацію, отриману від комерційного використання біоресурсів. Три основні стовпи міжнародного права, які захищають біоресурси корінних народів, включають Конвенцію про біологічне різноманіття (КБР), Нагойський протокол та Угоду ТРІПС (Торговельні аспекти прав інтелектуальної власності). Конвенція про біологічне різноманіття є

міжнародним документом, що регулює доступ до генетичних ресурсів та їх використання, встановлюючи принципи справедливого розподілу вигод і збереження традиційних знань корінних народів [6]. Нагойський протокол, як доповнення до КБР, надає чіткі механізми для забезпечення доступу до генетичних ресурсів, вимагаючи укладення угод з місцевими громадами та надання їм справедливої винагороди за використання їхніх ресурсів. Угода ТРІПС, частина Світової організації торгівлі, визначає рамки для охорони інтелектуальної власності, що стосується біоресурсів, та дозволяє країнам забезпечувати захист традиційних знань корінних народів через різні правові механізми. Однак, незважаючи на перераховані нормативно-правові акти, біопіратство залишається актуальною проблемою.

Серед основних причин, які сприяють цьому феномену, можна виділити недостатню правову базу, оскільки існуючі міжнародні документи, такі як КБР, хоч і формулюють основні принципи, часто виявляються неефективними. Крім того, Угода ТРІПС надає країнам-членам свободу у виборі способів охорони генетичних ресурсів, що призводить до недостатнього захисту прав корінних народів. Нагойський протокол передбачає, що перед використанням біологічних ресурсів мають укладатися угоди з місцевими громадами, і ці угоди мають бути засновані на принципах попередньої вільної згоди (англ. *prior informed consent*) [5]. Проте, часто ці принципи не виконуються на практиці через тиск на автохтонів.

Підсумовуючи, можна зазначити, що проблема біопіратства та прав корінних народів потребує ефективнішого правового регулювання на міжнародному рівні. Хоча такі документи, як Конвенція про біологічне різноманіття, Нагойський протокол та Угода ТРІПС, встановлюють основи для захисту біологічних ресурсів і прав корінних народів, їх реалізація на практиці залишається обмеженою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bioni H.R., Lima L.D.C., Aguiar D.R.C., Belo M.A.d.A. Biodiversity Law: Weaknesses in Fighting Biopiracy of Indigenous Traditional Knowledge.

International Journal of Science and Research, 2020. URL :<https://www.ijsr.net/archive/v10i9/SR21913201658.pdf>

2. Javia M. Biopiracy and Intellectual Property Rights in Bioprospecting: Balancing Innovation and Ethical Concerns. *Journal of Biodiversity, Bioprospecting and Development*, 2023. URL : <https://www.intechopen.com/chapters/78249>

3. Biopiracy: International Regimes and Challenges. 2022. *International Journal of Law Management & Humanities*. URL : <https://www.ijlmh.com/wp-content/uploads/Biopiracy-International-Regimes-and-Challenges.pdf>

4. Vyas H. Biopiracy: The Eclipse of Indigenous Knowledge in India. National Law University and Judicial Academy, 2020. URL : <https://www.lawjournals.org/assets/archives/2020/vol6issue4/6-4-24-231.pdf>

5. Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k03#Text.

6. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030#Text.

Ключові слова: *біопіратство, корінні народи, міжнародне право, Конвенція про біологічне різноманіття, Нагойський протокол, Торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.*

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Мануїлова Катерина Вікторівна.*

РОЛЬ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ.....	57
Рачок Анна Ігорівна	
МІСЦЕ ООН ТА МЕХАНІЗМ РОБОТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	62
СЕКЦІЯ № 3. ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ.....	66
Антонюк Софія Любомирівна	
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ ТА МІГРАНТІВ.....	66
Глебова Катерина Валеріївна	
ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	71
Гриньків Ігор Віталійович та Габрук Ярослав Олегович	
ПРАВА ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ПЕРЕСУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ СУЧАСНОСТІ.....	76
Грищенко Дарія Андріївна	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	79
Грігуца Яна Сергіївна	
ПРАВА ЖІНОК У МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇНАХ: МІЖ РЕЛІГІЄЮ ТА ЗАКОНОМ.....	84
Дідух Анастасія Сергіївна	
РОЛЬ РАДИ ЄВРОПИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	90
Дробот Вікторія Вікторівна	
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХИСТІ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН.....	93
Жилка Анастасія Миколаївна	
ПРОБЛЕМА СМЕРТНОЇ КАРИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	97
Жук Станіслав Сергійович	
ІНДИВІД ЯК СУБ'ЄКТ МІЖНАРОДНИХ ЗНОСИН.....	101
Іваськова Дарія Сергіївна	
ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: НОВІ СТАНДАРТИ ТА ВИКЛИКИ.....	105
Каліновська Катерина Станіславівна	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПІ.....	109
Капітоненко Ангеліни Сергіївни	

ЩОДО БІОПРАТСТВА В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ, ЗАХИСТ БІОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ КОРИННИХ НАРОДІВ.....	114
Кілярська Діана Вікторівна	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В АРАБСЬКОМУ СВІТІ.....	119
Курманська Аріна Вадимівна	
ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В МУСУЛЬМАНСЬКИХ КРАЇНАХ.....	123
Мазур Анна Андріївна	
ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РАДИ ЄВРОПИ.....	129
Мельник Олександрівна Олександрівна	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ УМОВАХ.....	131
Окопна Владислава Сергіївна	
МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	136
Півченко Дарія Анатоліївна та Бондаренко Владислав Мар'янович	
РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ МІГРАЦІЄЮ, ПАНДЕМІЄЮ ТА ВІЙНОЮ.....	140
Рудецька Поліна Андріївна	
ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО ТА ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ: ЗАХИСТ ПОТЕРПІЛИХ ОСІБ.....	143
Скакун Вікторія Олександрівна	
ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФРАНЦУЗЬКОГО ЧАСОПИСУ LE NOUVEL OBSERVATEUR).....	146
Сорока Тетяна Олександрівна	
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЛЕГІТИМНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	150
Тимошенко Софія Володимирівна	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН.....	152
Федченко Аліна Юріївна	
ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	157
Шаркова Діана Дмитрівна	
ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ З ДИСКРИМІНАЦІЄЮ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	162